

Enne kui Raplast sai linn

Jüri Lainväe

(1936 – 2014)

Mälestuskilde

2019

Sündisin Tallinnas 3.07.1936. Minu esimesed mälestused lapsepõlvest algavad Rakvere linnast, elasime Sepipaja tn. 10 majahoidja elamu hoovipoolses osas. Ema puhastas tänavat, isa aitas ka. Isa Karl töötas raudteel.

Käisin lasteaias linna teisel pool otsas. Jalgsi. Ema Helene viis ja tõi.

Panin lasteaiast kaks korda plehku, režiim ei meeldinud. Olin üksik laps, kodus tegin, mis tahtsin.

Minu vaenlane oli kõrvaltänava Tiit. Ta lasi ragulkaga mulle vastu sääri. Ütlesin, tule mees mehe vastu, mis sa nurga tagant lased. Olin vist 7aastane.

Kõrvaltänaval olid saksa sõjaväepaadid järelkärude peal. Raudteejaamast 100 m kaugusel oli sõjaväehoone, kus tehti autodele vajalikke kütuse klotse, oli puugaasi küte.

Lähedal oli vene vangide kinnipidamise koht. Vangid olid eraldatud valve all. Koos Tiiduga lasime ragulkaga linnatuvisid. Kui 2-3 tuvi oli püütud, andsime need puukingades liikuvatele vene vangidele söögiks. Saime vastutasuks sigaretipakke ja hiilisime puuriitade vahele, kus tegime proovitõmbamised ära.

Edasi hiilisime vaatama, kuidas naised istusid stantsi taga ja puuklotsid lendasid kildudeks. Unustasime ennast ja kohalejõudnud saksa tunnimees tõstis meid kõrvupidi kastide pealt maha. See jättis jälje - kõrv paistetas üles, peavalu 2 nädalat.

Kui esimene pommitamine Rakverest üle käis, oli meie aias kaevatud varjendi auk, ilma katusega. Sinna kogunes vesi. Olin umbes 5aastane, vatipalitu oli seljas. Olin sõbraga augu ääres, libisesin vette, vatipalitu vett täis, mis vedas mind sügavamale. Sõber pani joostes koju – Jüri uppus ära!

Poisi ema tuli kohe jooksuvalu meile koju sellest teatama. Õnneks sain kaeviku servast väljaulatuvast kivist kinni haarata ja nii mind välja tiriti.

Tamsalus elades lõin kapi peegli katki. Olin ikka väike, ema küljes kinni. Kui ema pesu pesema läks, jättis ta mind vanaema hoole alla. Nutsin ja kui peeglist oma nutust nägu nägin, lõhkusingi peegli.

Kord saatis ema mind poodi leiba tooma, aga pood oli kinni. Teised poisid kutsusid mind parvetama, et aega parajaks teha. Pintsak tuli seljast võtta ja kaldale jätta. Tagasi tulles ei olnud taskus enam raha ega talonge.

Raudteel olid piirituse tsisternid. Mingist kuuliaugust voolas piiritus välja – kraavi. Isa viis ka seda mannerguga koju. Kraav sai tühjaks, kaevati veel auke juurde, ehk nõrgub veel.

Kui linn põlema läks, olid inimestelt ära korjatud raadiod kogutud ühte kuuri. Isa oli julge, läks ja otsis oma radio üles ja tõi koju tagasi.

Sõda kestis. Isa oli raudteelane, neid ei vajatud sõjaväes, raudtee pidi töötama.

Sõja eest koliti Rakverest Läänemaale, Rootsi raudteejaama. Isa tellis kaubavaguni, mööbel sisse ja Virtsu rongiga uude elukohta. Elamiseks saime ühe toa jaama taga asuvasse Soomani eramajja. Seal asus ka sideagentuur ja kauplus. Ema sai sidosse tööle. Kirjad tulid rongiga. Inimesed käisid poes ja said ka posti kätte. Isa töötas jaamakorraldajana.

Poisid said kuskilt padroneid, panime need rööpa peale saviga. Rongi ülesõidul käis plõmm-plõmm-plõmm.. Vedurijuht pidas rongi kinni, oli marus: „Võtke need poisid kinni!” .. Aga mis sa püüad tuult väljal.

Vanamõisa algkooli hakkasin käima jalgsi üle heinamaa, pastlad jalas. Need olid kitsenahast tehtud.

Kasari silla juures põles kauplus. Külarahvas tassis kauba koju. Sain oma esimesed saapad ka sealt.

Suviti toodi mind ikka maale sugulaste juurde, kus sõjaohht väiksem.

Raplasse tulin 4. klassi. Isa sai tööle Rapla raudteejaama korraldajana, ema kioskisse tööle. Elasime raudtee majas, Jaama 1, tuba pluss köök.

Kohe tekkisid mulle sõbrad: Vello Kaarlep, Aadu Võigemast, Ain Tamre, vennad Bachmanid, Eiki Männik, Leo Kivisaar, Lello Peeduli jt. Sport ühendas meid. Võrkpallis olime pallipoisid, kõrgushüppe ja muud kastid tehti kõik ise. Saviaukude vahele metsa tegi Auliku Elmar rööbaspuud, rõngad - kõik ise.

Koolis käisin Raplas Kuusiku lennuvälja bussiga, jalgrattaga, jalgsi.

Esimene fotoaparaat „Komsomolets” osteti mulle 5. klassis. Isa läks mootorrattakursustele tuletõrjes. Ratas osteti mulle. Aga see varastati „sõprade” poolt ära. Ainult metsas julgesid sõita. Jätsime selle nii ja püüdsime unustada.

Meil kujunes välja jaama poistepunt ja alevi punt. Ehtasime jaama poistega vaatlustorni raudteejaama taha. Tamre Aini kodu ja jaama vahel oli mahajäetud Lutsu saun. Aknad-uksed lõime kõik kinni. Lagi kindlustati mätastega. Oli salauks. Üleval oli petroolinõu ja hundinuiad. „Vaenlased” ähvardasid tulla, aga ei julgenud. Kindluses oli veel peidetud saksa vintpüss. Kuus pauku tegi, aga toru ei olnud. Ühel päeval oli see kadunud, omad poisid panid pihta.

Tegime palju sporti, võistlesime. Näiteks 10-võistlus kuuliga:

1. tõuge parema käega
2. tõuge vasaku käega
3. tõuge üle pea ette
4. tõuge üle pea taha

5. tõuge jalgevahelt ette

6. tõuge jalgevahelt taha jne.

Malemäng toimus minu kodus. Tugevad vastased olid Lello Peeduli ja Vello Kaarlep. Ise meisterdasin malelaud-karbi. Nii möödusid lapsepõlv ja kooliaastad.

Peale Rapla Keskkooli lõpetamist astusin Tallinna Merekooli, kus lõputunnistuse hinnetele eelistati head füüsilist vormi, mis aitaski mul saada kursandiks. Nende 3,5 aasta jooksul sai merepraktikal läbi sõidetud kõik Euroopa suuremad sadamad.

Jüri Lainväe Tallinna merekooli kursandina 1956

Emal raske haiguse tõttu sain töötada vaid aasta merekoolis laborandina, siis järgnes töömehe- ja pereelu Raplas.

Alustasin Tootmiskoondises „Vasar”, edasi Rapla Teedevalitsuses, Rapla KEK-is, kalurikolhoosis „Lääne Kalur”, Rapla toitlustuskompleksis ÜTE, AS Optima, lõpuks pensionärina Raplamaa Riigikaitse osakonnas valvurina.

Kõik ametid olid seotud metalli ja masinatega: treial, mehaanik, autoosade varustaja, instrumentaallukksepp. See töö mulle meeldis ja palju sai aastatega ka juurde õpitud.

Merekoolis õpitut sain rakendada hilisematel aastatel väikelaevajuhi kursusi juhatades ja mõte, et need merekooli aastad olid asjatud, tuli maha matta. Kõik minu kursusegrupid läbisid riiklikud eksamid edukalt, keegi läbi ei põrunud. Seegi andis jõudu.